

romànica, en molt gran part amb transposició de la -R-, combinant-la amb la T; i essent copioses les formacions en -IONEM, en llatí vg.: no es poden fer objeccions serioses a la suposició d'una base *TÛRSIONEM derivada de TÛRSUS, que fou la forma en què passà THYRSUS al romànic. En alguns casos hi pot haver dubte entre el nostre mot i alguna variant de *tronxo* (*tronxo*, Arn. de Vilanova?), però és impossible que aquests dos sinònims tinguin, ni parcialment, un origen comú.

¹ «Lou blat esparricat, lous arrasis *truchats*, lous prats sense las hlous», gloss. «écrasés». En Palay hi ha també el verb *truchà* i els subst. *trouch*, *estrouch* i *estroûs*.

TRUJA, mot comú amb l'oc. ant. *trueja* (o *troja*),¹⁵ fr. *truie* i it. *troja*, que ja apareix en la forma TROIA en un text llatí molt tardà: mot pre-romà, probablement d'una base cèltica *TRÖGIĀ, potser derivada de l'arrel de l'irl. mj. *trogaid* 'ella pareix, infanta' (cf. al. *trächtig* 'prenys'); o més aviat modificació del cèltic comú *TORKOS 'verro', 'senglar'; aquest sembla ser la forma cèltica (*ORKOS) del nom indoeuropeu del porc (PORKOS), si bé tant en TORKOS com en el nostre TROGIA hi hagué influència de l'arrel de *trogaid*, en graus diversos: ací la T- de TORKOS, allà la G i el trasllat de la R en TROGIA. □ 1.ª doc.: *troğa* 874; *troia* 964; *truges* pl. 1071.

«... Mittere nos debeamus in monasterio Alahone --- mot aliquid de nostra hereditate --- terra --- et uno cavallo de colore tilgo, et unum bove et XXIII oves et una *troğa*, et nostra ferramenta ad laborandum», doc. ribagorçà de 874 (Abadal, *C. de Pall. i Rib.* III, ii, 322b, § 76); «somera una cum ipso apatio, *troia* una, oves 9, a <g> nos 5, dextrale una, tribano uno» a. 964 (*Cart. St. Cugat*, I, p. 62); el plural *truges* en un doc. inèdit de 1071 que copio a l'Arx. de Solsona (relatiu a Peracamps).

En literatura: «viren dels porchs assats / e viren *truges* ab verrats», *Set Savis*, v. 1033; «Si lo cavayl o guarayn, tor o mardans o bocs o verres, d'alcun, empreynen les egues, vaches, oveyles, cabres o *trugies* d'altre, ço que d'aquest emprenamentz hix és tot del senyor de les coses femenines, sens alcuna part que no-y à aquel qui és seynor de les coses masculines», *Cost. Tort.*, ms. de 1272, f° 8rv, 1-146b = Ol. III, § 9, 10); «en les taules --- que són del altre lats --- se deven vendre les carns dels bocs e de les cabres, e de les oveyles, e de *truja* que no sia sanada, e tota altra carn lobada o morteïna», id. (Ol., p. 406).

«Les cireres qui eren caüdes en terra, les quals menjava una *truja* e sos fills»; «la cirera que la *truja* menjava», Llull (*A. Sci.* II 410, III 317). «L'altre capítol és que-ns feyen nodrir *truges*, e deyen —aquestes *truges* deven fer ayntants porcells al cap del ayn», probablement de Desclot (si bé entre les nou fonts mss. usades, l'ometen la que Coll pren per base, *NCl.* III, 89.28, i dues més, i en les restants hi ha variants, però amb el mot en totes). «De cascun porch e de cascuna *truija*, 1 dr.» Puigcerdà a. 1288 (*RLR* IV, 503); «una *truija* hac un porcel, qui ac cara d'ome» *VidesR*, 267r

2; «si la *truja* era sanada a la teta, o si porcelerà, o si no era sanada ---» 1303 ross. (*InvLC*, s. v. *teta*).

L'*InvLC* (s. v. *truja*) n'aplega uns 15 testimonis dels Ss. XIV-XV, des d'aquest de 1385: «una *truja* que és de etat de 5 anys». «Una bèstia --- major que --- muntanya --- e venia toçant e ga<n>volant com fa *truğa* ab sos porcells», *Cavaller Tuglat* (*CoDoACA* XIII, 90.5). «*Truğa* portatera» definit «*truja* que va solta de porta en porta per lo carrer, y que està acorralada» en les *Ordinacions d'Empúries*, mj. S. XIV (*RLR* XV, p. 40, § 15, i p. 182). «Fembra --- a qui estan les belles vestidures, axí com una bella *truja* o somera», *Eiximenis* (en una de les prosificacions del *Ll. de les Dones*, *EntreDL* I, v, 22). «Tot porc mesel, e *truge* mammalluda --- que la tayllen en taula separada, fora del maell» StCeloni a. 1370 (*BABL* XII, 138). V. encara un testimoni del llibre mallorquí del *Mostassaf*, text de c. 1400 (en *AlcM*, s. v. *porca*); i un altre, que grafia *truğa* figura en StVicentF (*Serm.* I, 23, 21 i ací s. v. *parir*).

En la tradició lexicogràfica des del dicc. de rims de Jacme Marc, que posa *truğa* (o sigui *truğa*) en rima amb *enuga*, *supluga*, *Sanabuga* i altres mots en ġ (290); el d'Aversó explica *verra* «per *truja* no sanada» (408.16); *DTO*. (1647): «*truja*: porca no sanada: scropha; *truja* o *porca*: sus»; etc. Després es troba en escrits, que no cito ja, sinó en tant que aporten documentació, fonètica o dialectològica: «que no puguen vendre carns salades de *truges* parides, ni verros, mortines ni meseilles, sots pena de deu lliures per quiscun bacó» Tort. a. 1597 (Vergés P., *Espurnes* v, 108).

No sols del Princ.: és també el mot viu a Mall., allí pron. *trúğ*; «—Aquesta porcella, com la criàreu?—. Diu s'homo: —Sa *truja* se morí ---». Arx. Ll. Salvador (p. 193); *trutja* PdAPenyà (*IdOr* I, 78); Alcover-Moll, *BDLC* XIII, 13. A muntanya ho apliquen també a la femella del senglar: per alt de la possessió de Galatzó hi ha *Sa Font de sa trúğ*, i a Calvià (1964) em diuen que no és aigua dolenta; per tant no és lloc on es rebolquin animals domèstics, però n'hi devien sorprendre una de salvatge. A la Cova de les Truges (*des trúğes*), al SO. de Peníscola i serra amunt (1961), li deu venir el nom d'una raó semblant.

El mot és ben conegut pertot, almenys de CastPna. cap al Nord, i a les Illes: en cat. central pron. *trúğ*, amb ž notable, essent també barcelonesa, no sols gironesa i del Rosselló (veg. *LleuresC*, 260). A les Useres (1961) em feren notar que allà és ben viu (crec pronunciat encara *trúğ*), però poc conegut a la capital valenciana; sembla, segons l'observació que Gulsoy posa a Sanelo, que ja devia ser mot poc familiar a Val. a fi S. XVIII; en canvi és general a les Illes, i per cert pronunciat amb ž a les Pitiüses: *trúğ* vaig sentir a Formentera (1963), civ. «*truja*: marrana de cría» PzCabr.

Cap al NE. se sent fins als límits extrems de la llengua, car és ben viu encara a Vingrau (entre Salses i Talteüll, V. infra), i en el Capcir: «les tetes de la *tráz*» a Formiguera (1960). Cap a l'angle NO., però, diuen *la porca* (Vall de Cardós etc.), si bé *truja* encara cap a l'Urgellet i Andorra; i arriba fins a la punta NE. de